

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Iskaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din. za tiskarstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 45-86

Naša delegacija

Letošnja banovinska skupščina se vrši v izrednem času in ob izrednih razmerah. Vemo, da ga ne bo med delegati, ki bi se ne zavedal tega dejstva. Zato smo prepričani, da bo potek naše najvišje delegacije za slovensko ozemlje pokazal vso zrelost presojanja in sklepanja naših učiteljskih zastopnikov, kajti so trenutki v življenju poedincev kakor korporacij, ki z magično silo naravnost narekujejo intuitivno zapopadene akcijske in obrambne ukrepe.

Marsikaj se danes pod silo razmer lomi in presnavlja in marsikatera vrednota, ki je veljala leta in leta kot maksima možnosti narodnega in stanovskega sožitja, postaja problematična ter se pod kritično lupo izpremenjenih razmer ne more več vzdržati. V prelomnih dobah postaja prevrednotenje vrednot vsakdanji pojav v zasebnem, družinskem in javnem življenju.

Ni čudnega, če se tudi v naši organizaciji čuti prepričanje omajanih naziranj in če sledi tudi učiteljsko duhu časa z adekvatnim nemir, ki poraja skepso v vseh razmišljanjih in razglabljanjih.

Eno pa je gotovo: lomečim silam, ki razdirajoče vplivajo na ves današnji socialni ustroj ter butajo s svojimi valovi prav v sleherni skupinski povezanosti, je treba postaviti nasproti poleg uvidevnega razumevanja v njihovo naravo tudi pozitivna, duhu časa ustrezajoča moralna in socialna načela ter pošteno, valno voljo uveljaviti jih tudi za ceno lastnega zatajevanja. Samo organizacije, ki v njih živi tak duh in ki jih sestavljajo člani visokih moralnih in socialnih čednosti, bodo stopile nezlomljene preko praga današnje prelomne dobe ter prinesle v nov čas zrelo spoznanje za graditev naše bodoče individualne in socialne kulture.

Vsako vrenje meče na površje gnijoče sestavine, vsaka razkrajajoča se družba nudi brezštevili konjunkturistom in ambicioznim stremuham najlepšo priložnost, da uveljavljajo na škodo soljudi svoje sebične namene tako, da jih obdajajo z gloriolo aktualnih nujnosti in socialnih parol. Bolj kot kdaj je potrebno danes, da ločimo kleno zrnje od plevele, resnično poštenost in bobnečih fraz stremuških individuij po eni ter prihuljenih zaplotnikov po drugi strani.

To so razlogi, zaradi katerih bo morala naša letošnja delegacija posvetiti posebno pozornost moralni sili članstva naše organizacije.

Vsako ve, da sedanje neustaljene in socialno nezdružive razmere ne ostajajo brez kvartnih posledic tudi na moralno kakovost našega članstva. Ne čudimo se temu, ker vemo, da so težke gnotne razmere še vedno lomile hrbtnice šibkim ljudem. Slabi značaji so naravna posledica slabih razmer. Razumljivo je to in zato nočemo predaleč v obsojanju takih pojavov. Toda to ni zdravo, to je socialna bolezen. Razumeti jo, pomeni samo prvi korak k njenemu pobijanju in lastni samoobrambi.

Organizem, ki hoče ostati zdrav, ji ne sme dajati koncesij. Čim več takih boleznih pojavov, tem nujnejša je reakcija močnih in nezlomljivih značajev. Ne zaradi organizacije, v kateri vidijo vsi šibki javno vest in nervirajočo oviro za svoj duševni mir, marveč zaradi lastnega zdravja, zaradi kulturne poslanstva, ki ga imamo učitelji med narodom ter končno zaradi družbe, ki se bo predčila le ob naporih svojih značajnih borcev.

Zato naj delegatje tekmujejo posledje v tem razčiščevalnem delu: sam sebi bodi vsak najstrožji sodnik ter zahtevaj od svoje organizacije prav take rigoroznosti vedno in proti vsakemu, ki bi grozil izpodkopavati moralne temelje, ki edini dajejo vsaki korporaciji njeno eksistenčno upravičenost ter jo usposabljaajo za socialno koristna dejanja.

To čiščenje se mora vršiti od spodaj navzgor: neznajčnosti se vrše na terenu življenjske borbe, v neposredni sosesčini tovarišev in tovarišic. Zaveden član ne bo poznal samo svojih pravic, marveč bo prepričan, da izhajajo pravice samo iz izpolnjenih dolžnosti. V izvrševanju teh dolžnosti bo na najučinkovitejši način služil smotrom svoje organizacije ter se po njej uvrstil med konstruktivne sile bodoče morale.

Delajmo vsi na tem, da bo naša organizacija izšla iz teh težkih časov moralno krepkejša, ker bo le taka mogla stopiti pred družbo in zagovarjati pred tem najvišjim forum upravičenost svojih zahtev.

Ker pa ni nikogar med nami, ki bi ne vedel, v kako težkem boju se nahajajo prav v takih časih, ki jih sedaj preživljamo, vse stanovske organizacije, ne bomo dopustili, da bi morala naša edina prava zastopnica zaradi nezadostne moralne in materialne podpore resignirati na borbo, potrebno v našem lastnem in družbenem interesu.

Državni in samoupravni uslužbenci in upokojeanci za izboljšanje življenjskih pogojev

Deputacija, sestojeca iz zastopnikov organizacij državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojeancev, je posetila danes bana dravske banovine, gospoda dr. Marka Natlačena. V deputaciji so bili sledeči zastopniki: Andolšek Janez, Jan Slavko, Klasine Janko, Klemenc Franc, Kumelj Metod, Kuret V., univerzitetni profesor dr. Rebek Marij, Rosina, Volk Cilka, Zabukovec Leopold in Zihel Joško, ki so zastopali vse stanovske organizacije državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojeancev v banovini. Vodil jo je predsednik JUU sekcije Ljubljana tov. Kumelj Metod, Deputacija je orisala in obrazložila nevdzdržen položaj vseh javnih nameščenecv in upokojeancev, prikazala nujnost izboljšanja ter stavila tudi konkretne predloge za to. Po ustni obrazložitvi je izročila gospodu banu nastopno spomenico:

Spomenica

Državni in samoupravni uslužbenci in upokojeanci vseh strok in položajev smo vsa zadnja leta najslabše situirani stan v državi. Že nepretrgoma od leta 1935. dalje gre naše stremeljenje za tem, da se naši prejemki povišajo na tisto višino, ki bi nam zagotovila vsaj skromen eksistenčni minimum. Naše utemeljene in upravičene zahteve so bile na odločujočih mestih uvaževane le v nadvse neznačni meri. V novembu leta 1937. smo prejeli aktivni državni uslužbenci, spomladi leta 1940. pa le del državnih upokojeancev osebne prejemke povišane za toliko, za kolikor nam jih je okrnila kraljevska vlada z znano uredbo iz mesca septembra leta 1935. Dočim smo imeli državni uslužbenci in deloma upokojeanci letos mesca julija in avgusta osebne prejemke kakor leta 1935., so bile cene življenjskih potrebščin v tem času za 90 % večje od cen v letu 1935.

Povišanje osebnih prejemkov, ki ga je izvršila kraljevska vlada v mesecu septembru 1940. z uredbo o izrednih dokladah, je bilo zopet tako neznačno, da ni izboljšalo našega gnotnega položaja. Državnim upokojeancem uredba sploh ni prinesla prav nobenega izboljšanja, izločila je tudi vse aktivne uslužbenke od IV./2. položajne skupine navzgor in vse uslužbenke finančne kontrole. Za ostale aktivne uslužbenke je znašalo povišanje od najmanj din 50.— do največ din 200.— mesečno. Izračunano v odstotkih znači to le 3 % do 12 % povišja dotedanjih prejemkov. Primerjava cen življenjskih potrebščin pa kaže, kot je navedeno že zgoraj, da so se od januarja leta 1935. do septembra leta 1940. dvignile cene najnavadnejšim življenjskim potrebščinam za 90 %. Ob teh prejemkih in ob času tako ogromno poraslih cen je naše življenje več kot bedno.

Četudi zasleduje uredba o izrednih dokladah namen pomagati nameščenski družini, je pomoč, ki jo nudi, skrajno nezadostna. Dodatek za ženo uredba popolnoma izpušča, za otroke pa priznava le din 50.— mesečno. Spričo tega kljub priznanju izredne doklade za otroke skupni prejemki v večini primerov še vedno niso dosegli prejemkov pred septembrom leta 1935., ko so uživali uslužbenci in upokojeanci tudi rodbinsko doklado za ženo.

Izvršeno povišanje prejemkov v obliki izrednih osebnih dokladov za otroke je še posebno neučinkovito, ker se cene še nepravstano tudi dalje dvigajo. Vse uredbe proti dražinji in vsi ukrepi, ki so bili izdani v zvezi z njimi, niso mogli preprečiti naraščanja cen in so se zato v praksi izkazali kot neprimerni in neučinkoviti.

Današnje stanje ne sme predolgo trajati, zato zahtevamo takojšnje ukrepe za ureditev naše eksistence in eksistence naših družin. Predvsem je potrebno:

1. Da se uradno določijo maksimalne cene za vse življenjske potrebščine, tako industrijske kakor kmetijske, in da se za oskrbo prebivalstva uvede racionirana aprovizacija. Le na ta način bo mogoče preprečevati nadaljnje dviganje cen, oduševstvo in kupičenje zalog.

2. Da se z ozirom na tako ustaljene cene regulirajo prejemki prav vseh državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojeancev. Vsem nam je treba ustvariti tak eksistenčni minimum, da bomo lahko brez pomanjkanja in v redu izvrševali svoje delo. Ob tej priliki je treba izravnati vse razlike med prejemki poedinih strok aktivnih in upokojenih državnih uslužbencev (primer: žandarmerijski in policijski upokojeanci).

3. Zaščititi je treba družine vseh državnih in samoupravnih nameščenecv in upokojeancev. Za žene in otroke je treba priznati doklade v toliki višini, da se družinam ne bo več treba boriti s pomanjkanjem in bedo.

4. Država, banovina in avtonomne občine naj poskrbe za sredstva, iz katerih bi mo-

gli prejemati njih uslužbenci in upokojeanci brezobrestna posojila. S temi posojili, ki bi jih vračali v zmernih mesečnih obrokih, bi uslužbenci in upokojeanci poravnali dolgove, ki so jih bili prisiljeni delati v zadnjih letih za najnujnejše življenjske potrebščine zaradi svojih nezadostnih prejemkov.

Pregled državnih dohodkov in izdatkov za prvih pet mesecev proračunskega leta 1940 in 1941 kaže, da je že danes država sposobna izboljšati položaj svojim uslužbencem in upokojeancem. Ta pregled izkazuje 792 milijonov proračunskih prihrankov, ki bi se vsi lahko uporabili v gornjo svrhu. Kolikor gospodarstvo samoupravnih teles trenutno ni v tako ugodnem položaju, so potrebne nove dajatve, ki naj zadevajo le tiste gospodarske sloje, ki jih najlaže zmorejo.

Podpisane organizacije državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojeancev za dravsko banovino v Ljubljani se obračamo na vsa pristojna oblastva in prosimo za hitre ukrepe v smislu in po predlogih te naše spomenice.

V Ljubljani dne 14. oktobra 1940.

Spomenico so podpisale naslednje organizacije: Društvo sodnikov kraljevine Jugoslavije — sekcija Ljubljana, Združenje poštno-hranilniških nameščenecv kraljevine Jugoslavije — sekcija Ljubljana, Združenje davčnih uradnikov kraljevine Jugoslavije — poverništvo Ljubljana, Združenje železniških uradnikov kraljevine Jugoslavije — oblastna uprava Ljubljana, Društvo sodnih izvršiteljev kraljevine Jugoslavije v Ljubljani, Jugoslovnsko učiteljsko združenje — sekcija Ljubljana, Društvo žandarmerijskih upokojeancev za Jugoslavijo v Ljubljani, Banovinsko društvo

Misli ob banovinski skupščini 1940

Naši delegati se sestajajo v izrednih okoliščinah. So včasih sekunde, ko se človek ne upa misliti, da ne bi prisluškoval sovražnik in izbral nagnjenje misli kot svoje grozno orožje, ki mu je ime maščevanje. Moramo pač biti povezani kot pravi bratje, med nami ne sme biti sene, postati moramo vzor narodu po geslu: »Sloga jači, nesloga tlači!«

Ne samo naš stan, ves narod mora prisluhiti temu klicu. Danes ni časa za razračunavanje s staromodnimi strankarsko pobarvanimi krilatami, ki so gojile dolgo dobo pri nas samo jezo, mržnjo, krivico, maščevanje. Kakor se celotni veliki narodi presnavljajo, spoznavajoč, da so tiste tanke strankarsko politične drobnarije jemale 99 delov energije, ki bi se bile s pridom uporabile kje drugje, tako je prodrlo marsikje tudi pri nas spoznanje, da je treba kreniti na druga pota. Učiteljski stan je v Sloveniji že pred mnogimi leti nakazal smer. Če je danes med nami kako nesoglasje, ga je treba prebroditi z bratsko ljubeznijo, uvidevnostjo, odpuščanjem. Treba je, da si ob pogledu drug na drugega odklenemo srce in vzklizemo: »Brate, od-

puščaj ti! In ni med nama zadeve, ki bi je ne mogla z medsebojno ljubeznijo, popuščanjem in prizanesljivostjo likvidirati!«

Mi smo učitelji! Ne ravno in samo otrok, temveč vseh malih ljudi! Zavedamo se, da smo služabniki malega naroda, ki ima celó važnejše potrebe kot kak drug narodni velikan. Učitelj mora učiti ljubezen in v tem prvačiti! Tako dolgo, dokler ne bomo vsi skupaj en hlev in en pastir! Učitelj mora zlasti v težkih časih stati ob svojem vaškem ljudstvu in mu biti vzor poštenosti, darovanja in samozaupanja! Dandanes je ponekod tako malo ponosa in junaštva, da je groza! Res je, da so nekatere velike države propadle. To je žalostna resnica! Toda to ni vzrok, da bi bila tudi nam potrebna malodušnost! Ne smemo pozabiti tehtnih in vedno važnih in glasnih besed moža, ki je v dobi najhujšega narodnega ponižanja vzkliknil: »Dvignite glave, ker približuje se Vaše odrešenje!«

Mislimo z dvignjenimi glavami ljudstvu za vzor!

P.

Kupna moč uradništva

Od dneva do dneva se dvigajo cene vseh življenjskih potrebščin. Zlasti uradništvo s strahom gleda v prihodnost. Itak minimalni prejemki državnih uslužbencev so komaj zadostovali za skromno preživljanje družine pred pričetkom vojne, t. j. pred septembrom lanskega leta. Na osnovi indeksa življenjskih stroškov je namreč dognano, da so šle cene življenjskih potrebščin od lanskega avgusta tako navzgor:

	avgust 1939.	avgust 1940.	sept. 1940.
prehrana	100	140,01	151,14
obleka, obutev	100	163,83	165,85
stanovanje	100	100	100
kurjava, razsvetljava	100	114,18	116,86

povprečni indeks 100 136,28 142,21

Po tej statistiki vidimo, da je narastel indeks cen od lanskega avgusta za 42 %, t. j. za polovico. Najbolj je poskočila cena obleke in obuvala, za celih 65 %! V nadrobni prodaji pa je ta številka še višja. Brez pretiravanja lahko rečemo, da se je blago za obleko in obutev podražilo do take neupravičene višine, da si teh sredstev ubogi zemljan sploh ne more več nabaviti. Nič manjšega skoka ne zabeležijo cene prehranjevalnih sredstev (meso, mast, moka, krompir, sadje, riž, olje itd.). Kljub vsemu maksimiranju cen se te vendar ne ustajajo. Največ krivde leži na polovičarski rešitvi uredbe o kontroli cen. Ta uredba namreč ni zadela kmeta. Nočem trditi, da niso bile cene kmetijskih proizvodov

pod normalno, vendar sem in bom vedno stal na stališču, da morajo veljati gospodarske uredbe za vse sloje in izjem ne sme biti. Naj navedem tukaj samo sledeči drastičen primer.

V Splitu je imela neka kmetica na prodaj olje. Neka meščanka bi ga rada kupila. Cena je bila maksimirana na din 18.—, kmetica pa je hotela din 40.—. Poklicani stražnik je modro razsodil, češ da imata obe prav: cena je res maksimirana na din 18.—, a velja samo za trgovce, kmeta — producenta pa uredba ne veže in lahko prodaja, kakor hoče. Na tem primeru najlepše vidimo pomanjkljivost

Vseblina:

Naša delegacija.

Državni in samoupravni uslužbenci in upokojeanci za izboljšanje življenjskih pogojev. Misli ob banovinski skupščini.

Kupna moč uradništva.

Borba za vsakdanji kruh ubija mlajši

generaciji ves idealizem.

Jubilej učiteljice Terezije Kovačič.

Šolske kuhinje.

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Enorazrednice in učitelji pripravniki.

LISTEK: Pogovori.

Splošne vesti. — Iz listov. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Učiteljski pravnik. — Stanovska organizacija JUU.